

„Obnova opatské rezidence“: Zjišťovací archeologická sondáž v letech 2015–2019

MARCELA WALDMANNOVÁ

V rámci předprojektové přípravy referované stavby zaštiťovalo archeologické oddělení NPÚ, ÚOP v Plzni v letech 2015–2019 zjišťovací záchrané archeologické výzkumy (dále jen ZAV) na dotčených pozemcích plaské prelatury. Jednalo se jak o drobné sondy k ověření výšek terénu a hloubek základů staveb, tak o technicky a rozsahem náročné exkavace. Výzkumy byly organizačně zajištěny podle náročnosti, a to buď přímo pracovníky oddělení archeologie, nebo pod jeho vedením formou tzv. technické podpory ZAV.¹

Množství nových nálezů, získaných za pět výzkumných sezón, představuje významný přínos pro poznávání lokality. Nabyté poznatky a objevené artefakty budou postupně interpretovány a, doufejme, i v dostatečném rozsahu publikovány.² Prozatím jsou níže stručně představeny vybrané objevy, které přímo ovlivnily řešení záměru obnovy opatské rezidence i vlastní realizaci terénních a stavebních prací.

Rozhodnutí rehabilitovat opatskou zahradu a prostranství před patrovou kaplí do podoby, kterou měly v 18. století, vedlo k požadavku provedení sondáže za účelem prověření původní výšky terénu a stanovení vhodného rozsahu jeho snížení. Největší diskuzi v počátku vzbuzovala centrální vodní nádrž na dvoře prelatury, zvaná kašna. Postupně se prokázalo, že nádrž byla vždy částečně zapuštěná pod úroveň povrchu terénu a funkčně šlo o zahradní

bazén, jehož obvod byl v průběhu 19. století z neznámého důvodu zredukován. K nárůstu terénu od doby zrušení kláštera došlo o 20 až 50 centimetrů. V rámci realizace projektu obnovy bude terén opět snížen a nádrži navrácena původní velikost, přičemž dochované části budou restaurovány a chybějící doplněny (obr. 1).

Zásadní objevy byly učiněny při průzkumu podzemí ve spolupráci se specialisty ze společnosti Řehák – SPELEO, s. r. o. Již v roce 2015 byla v místě zaniklých barokních

1 Jako technická podpora se na ZAV podílely tyto oprávněné organizace: Archeos, Archaia Jih, o. p. s. a ZIP, o. p. s. V podzemí byl výzkum prováděn ve spolupráci s firmou Řehák – SPELEO, s. r. o. Archeologický dozor u všech výzkumů vykonávala za oddělení archeologie NPÚ, ÚOP v Plzni autorka příspěvku.

2 Závěrečné vyhodnocení a publikování výsledků bude možné po ukončení záchraného archeologického výzkumu, který dosud stále probíhá. Tím se archeologické bádání v areálu prelatury zřejmě na dlouho uzavře. Prozatím byl publikován pouze dílčí nález středověké zástavby před patrovou kaplí (revizní sonda 1C/2015 výkopu z roku 1952) – WALDMANNOVÁ, M.; KAREL, T.: *Příspěvek k poznání středověké zástavby okolí tzv. královské kaple kláštera Plasy*. Od roku 2017 byla odborná i laická veřejnost informována o zjištěních z tohoto výzkumu prostřednictvím archeologických komisí, Mezinárodního dne archeologie, webu NPÚ, ÚOP v Plzni, exkurze v rámci mezinárodní konference *Archaeologia historica 51* v roce 2019, atd.

Obr. 1. Plasy (okr. Plzeň-sever), areál kláštera. Opatská zahrada, centrální vodní nádrž – obnažení jejího tělesa při realizaci záchraného archeologického výzkumu v březnu 2021. (Foto M. Waldmannová, 2021)

Obr. 2. Plasy, areál kláštera. Prelatura – dno vytěžené jímky. Pohled na jednu z dvojice zaslepených, nedokončených štol. (Foto M. Waldmannová, 2017)

záchodů objevena zasypaná jímka. Zejména z důvodu potřeby poznání každé podzemní prostory v areálu a prověření případných návazností na vodní systém základů konventní budovy bylo rozhodnuto o vytěžení jímky, a to i za cenu finančně a technicky náročného výzkumu. Po exkavaci obsahu bylo zjištěno, že při rozsáhlé barokní přestavbě bylo plánováno propojit nově budované záchody

v prelaturě do podzemního systému proplachovacím kanálem (obdobně jako je tomu v konventu). Na dně precizně vystavěné kamenné jímky elipsovitého půdorysu se totiž dochovala zaslepená ústí protilehlých štol (obr. 2), které nebyly nikdy dokončeny. V důsledku toho se tak jímka stala v podstatě nádrží, kam se příležitostně odhazoval i odpad, který nebyl pravděpodobně kvůli její velkorysé dimenzi (hloubka dosahuje 9 m!) nikdy vybírán.³ Stavební provedení jímky budou moci návštěvníci obdivovat při prohlídce opatské zahrady.

Další významnou okolností, která se v detailním řešení projektu odrazila, bylo znovuobjevení středověké podzemní štoly, známé z písemných pramenů⁴ a z dokumentace výkopu při budování krytu civilní obrany v roce 1963. S ohledem na dobrý stav dochování podzemní štoly a atraktivitu možnosti jejího zpřístupnění veřejnosti se přistoupilo k takovým stavebním úpravám, které umožní prohlídku štoly v rámci návštěvníckého provozu. Konkrétně je třeba nahradit kdysi ubouranou část nově zbudovaným úsekem, vedoucím podél základu barokní nádrže v opatské zahradě, a dále propojit dvě části – to znamená lokální probourání základového zdiva ambitu, který byl počátkem 18. století situován na dno boční štoly a navazujícího sklepa při severovýchodní obvodové hradbě. Průzkum zmíněného sklepa bude dokončen až s probíhající realizací stavebních prací – navržena je jeho obnova a zapojení do prohlídkové trasy. Podzemní štola je věnován samostatný příspěvek, publikovaný v tomto sborníku.

3 Zpracování několika tisíc získaných movitých archeologických nálezů, mimo jiné také z organických materiálů dochovaných díky trvale zvodnělému prostředí jímky bez přístupu vzduchu, je časově náročné. Bude však zúročeno v připravované publikaci o každodennosti barokní prelatury na základě mezioborového vyhodnocení nálezů v rámci institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace (DKRVO). Vydání publikace je plánováno na rok 2023.

4 PODLAHA, A.: *Popisy kláštera a kostelů v Plasech v rukopise z r. 1744*. FRIEDL, A.: *Archeologické badání na Hůrce u Plzně a u klášterního kostela v Plasech*. SOMMER, P.: *K otázce využití novověkých písemných pramenů v archeologické praxi*.

Literatura

- FRIEDL, Antonín: Archeologické badání na Hůrce u Plzně a u klášterního kostela v Plasech. *Památky archeologické*. 1921, díl 32, s. 266–269.
- PODLAHA, Antonín: Popisy kláštera a kostelů v Plasech v rukopise z r. 1744. *Památky archeologické a místopisné*. 1909, díl 23, seš. 4, sl. 223–232.
- SOMMER, Petr: K otázce využití novověkých písemných pramenů v archeologické praxi. In *Archaeologia historica*. 8. Brno, Muzejní a vlastivědná společnost, 1983, s. 531–540.
- WALDMANNOVÁ, Marcela; KAREL, Tomáš: Příspěvek k poznání středověké zástavby okolí tzv. královské kaple kláštera Plasy. In *Archeologie západních Čech*. 13. Plzeň, Západočeské muzeum v Plzni, 2017, s. 80–90.

Autor

Mgr. Marcela Waldmannová
archeoložka

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni
tel.: 606 666 418, e-mail: waldmannova.marcela@npu.cz